

ZORA

ČASOPIS ZABAVI i PODUKU.

Pregled. Razne poezije. — Miramar. — Od kod ima špansko mesto Palos ime. —
Pisma Zorislavu. — Drobnosti. — Naznanilo.

Razne poezije.

1.

Slovenskim umetnikom.

Vatroslav.

Življenja posvetite božji dar
Sinovi Slave, službi umetnije!
Umetnosti postavite oltár
Na svetih tleh slovenske domačije,
Da tudi nam Slovencem zasmehljá
Modric umetelnih sladkóst, milina,
Nevkusnosti pobegne tožna tmina,
Prihodnosti nas lepše up navdá,
Da zadonijo sladke melodije
Slovenske miloglasne poezije,
Lepote razodene se oblast
In krasoljubja nas prešine slast. —

Da bomo vredni stopiti v svetišče
Lepote božje razodetih čud,
V požlahtnjenih duhov pribežališče:
Ne bodi Vam pretéžek uka trud!
Ozirajte se v svit pretečenosti,
Nazáj na klásičnega svéta vek;
Zajémajte iz stúdenca modrosti
Za pomenjkljivosti domače lek.

Spoznavajte sedanjih dnij zahtéve,
 Človeške bitnosti visók pozív;
 Poslušajte človeških želj odmeve,
 In občudujte božjih dík odsív. —

Poglejte v čudno krájestvo prirode:
 Nevidnega Bogá vidljiv prikáz;
 Stvarljivosti izvrstne proizvode,
 Dovršene modrósti svét izráz!
 Povzdignite iz zémske te doline
 V nebrojnih svétov jasne visočine
 Modric ljubimci, bistri svoj pogled
 In zásledujte božje róke sléd.
 Jadrájte po nezmérnosti prostóra
 Na perotnicah čarnih domišljij
 V neskončno morje božjih harmonij —
 V naróčje vekovitega uzóra.

Dovršenost narave čudnih slik,
 Lepóta ráznovrstnih teh oblik
 Naj služi Vašim delom za predméte —
 Naráva dajaj modre Vam nasvete.
 Delávnost Vašo ona naj buí!
 Da duh na krive poti ne zablódi,
 Naj óna vas povsod in vselej vodi
 In vas pri vašem stvárjanji uči.

Prijetno spremljajte nas skoz življenje!
 Olájšajte pozémsko nam trpljenje;
 Krotíte sil osodnih ljut razsáj,
 Razvedrajte otožno nam dolino,
 Borečega človeštva domovino,
 In stvaríte iz nje nam mili raj.

Navádite okó na umetnižo,
 Pobistrite uhó za harmonijo,
 Za lepoznanstvo vzbúдите okús,
 Do nepristojnih del užgite gnjus.
 Pokážite nam v čarobojnih slikah
 Nebeške lepótije božji kras,
 Uvéčíte v dovršenih oblikah
 Prihódnjemu zaródu zdánji čas,
 Nositelji bodíte nam uzórov,
 Stvoritelji izvrstnih úmotvórov! —

Iz čistega izvira npravstvenósti
 Naj vaših misli bister pótok vré,
 In plam ljubézni po krepósti
 V slovenskih sreih pesen naj užgé.

Vzbudite spečo národu zaved
 Z mogóčnimi posredki umetnije,
 Da izobráženosti luč zasije.
 Razgrne v zlati vek se nam razgled. —

Takó tedáj Slovenije sinôvi,
 Vi od modric razsvétljeni duhóvi,
 Nalógo izvršújte umetniž,
 In približujte se dovršenósti!
 Uživajte tolažeb vseh sladkósti
 V neskončnem svétu božjih harmonij,
 Vzdignite nas iz zemskega zapôra
 V narôčje vekovitega uzóra.

2.

Tožéče jézero.

Lujza Pesjakova.

Nemirni valovi tožéče šumé,
 Notránje je menda razbija gorjé.
 Kakó vzdihujejo težko in milo,
 Kakó se z viharo bórijo silo:
 Brez luči nad njimi se króži nebó,
 Okól in okoli — vse je temná.
 In jézero, ki je rodilo valove,
 Katéro jim tožne udiha glasove,
 Prebridko se joče in njéga solzé
 Tresóče se v valih penečih bliščé.

Kaj neki zgodilo se vódi je zdaj,
 Da mirno šumeča soglasju je raj? —

Glej, lúnina svetla, nebeška podoba,
 Izišla iz teme morilne je groba,
 V jezéro zasije, in sladko pojó
 Valovi, ker v sebi lepôto nesó. —

Predraga! jezéro je moje sreé,
 Valovi so pesni, ki v njém mi žaré;
 Po tebi nenehoma srce vzdihúje,
 Po tebi sè pesnijo slednjo žalúje. —
 O daj, da smehljá se tvoj mu obraz,
 In petje odmevalo sreče bo glas! —

3.

Zvonček.

Janko Leban.

Zvonček milo v dolu péva,
V tihi se razlega mrak,
Žali glas njegov vzbudeva
V meni pa spomin težak.

Oj ljubezen — kratka sanja —
Ti mi stopaš pred oči,
Slast objema me nekdanja,
Lica solza mi rosi. —

Zvonček mili! več ne zovi,
Žali tvoj utihni glas!
Sanj mladostnih mi ne nóvi,
V vek minúl je oni čas!

4.

Gazela.

Z.

Zora jutra izza gôr ko v zplava: — sliši se zvonjenje;
Žrtva ko vrši se ne krvava: — sliši se zvonjenje;
O poldné, ko solnea žarki vroče žgó.
Da orač potén si oddihava: — sliši se zvonjenje,
In zvečer, ko jemljejo od nas slovó,
V mraku trudna se hladí narava: — sliši se zvonjenje;
Hiše gladno ko požira žgoč plamén,
Zgubo sosed svojo objokava: — sliši se zvonjenje;
Pripodi ko siv nad pólje se obíak,
Pod viharjem se majé do brava: — sliši se zvonjenje;
Po nedéljah in o letnih praznikih,
Dneva svečanóst da vzveličava: — sliši se zvonjenje;
Slednji ko bolník izdahne dih,
Bíti jemu žla ponehava: — sliši se zvonjenje;
In ko mene v hladni grob nesó,
Znanci porekó: Naj v miru spáva: — sliši se zvonjenje.

Miramar.

Zgodovinski obraz iz minolega desetletja.

Izvirno spisal

M. L.

II.

„Mi smo fanj ljudje,
Meksikajnarje.“ Narodna.

Trst je jako živo mesto, bodi si v petek ali svetek. Domačini in tuji se gibljejo in tekajo črez dan do znoja, in ko večer nastopi, zbira se

množica v kavarnah in še bolj v majhnih krčmah, za ktere poštenci Slovenec nema izraza in ondi se začne prav hrupno življenje. Zaslužek celega dneva, ki je v Trstu obilen, zgine prav lahko en večer, kajti odkar vlada trtna bolezen, je tukaj pijača neizmerno draga, čeravno je kolonijalno blago veliko ceneje, nego drugod. Da se pri takih priložnostih godé naredi in nepostavnosti kljubu v novem času izvrstno organizirane policijski straži, nij mi treba povdarjati. A ne le težaki in niže ljudstvo živi v Trstu samopašno, nego vse prebivalstvo sploh. Pravi Tržačan se ne zmeni za drugo, nego za kupčijo in dobro življenje. Vednosti in umetnosti, razen onih, ki imajo specifični namen le razveseljevati, najdejo v Trstu redkega gojitelja, in s politikom, to zapeljivko, ki nam marsikterega moža resnemu delovanju odtrga, pečajo se edino le tuje, zlasti pa taki, ki so prišli od one strani morja v naše gostoljubno mesto zaslužka iskat.

To že samo po sebi hrupno in veselo življenje v Trstu bilo je še glasneje in živeje spomladi l. 1864. Po ulicah so se sprehajali mladi junaki z rudečimi srajcami in širokimi hlačami, vihaje si brke pod nosom in ponosno oziraje se krog sebe, zlasti pa po oknih. Radovedno ljudstvo, katerega se v velikih mestih nikoli ne manjka, zbiralo in kupičilo se je na vsakem voglu ter zijalo v mimogredoče. Marsiktero mlado dekle je ljubeznjivo ogledovalo lepo vzraščene postave in si na skrivnem še marsikaj mislilo, a ti so ponosno korakali dalje vikaje: „živio naš cesar Maksimiljan!“ In zvečer, kedar so stopili ti junaki v krčmo, umolknilo je vse, uprlo na nje oči in se čudilo njih navdušenosti. Marsikdo se je v duhu prestavil daleč čez morje v novo zemljo, slikal si, kako lahko se ondi človek slave in bogastva pridobi, kako lahko se ondi brez skrbi živi in začelo se je nekaj čudnega v njegovem srcu gibati, vstajala mu je misel, da bi se tudi on med prostovoljce zapisal in že je prijela njegova roka za kozarec, da bi navdušeno napil cesarju Maksimiljanu, ko mu na nasprotni steni viseče zrkalo velike gube in pomenljive poteze na njegovem čelu pokaže. Roka mu omahne, počasi postavi kozarec nazaj na mizo in pred oči mu stopijo vse nevarnosti, ki preté belim Evropejcem v prvotnih gozdih ameriških bodisi od divje zverine ali od razkačenih Indijanov, katerim je svoboda nad vse draga. „Meni je naš Trst vendar le ljubši,“ si misli sam pri sebi in nagne uho k svojim sosedom, med katerimi se je bil ravno živahen pogovor vnel o francoski politiki, o Maksovej srčnosti in kar je s tem v zvezi.

Naši čitatelji se bodo gotovo še dobro spominjali nagle prikazni mejikanskega cesarstva pod avstrijskim princem Maksimiljanom, ki se je kakor meteor na nebu zabliščalo, a ravno tako naglo tudi zginilo. Dovolj bode torej, če jim le nekatere glavne stvari zopet v spomin pokličemo.

Odkar je bila Mejika špansko odvisnost otesla, vladala je v lepi deželi ostudna državljanska vojska, tekla je bratovska kri v potocib. Tako

žalostno stanje bilo je uzrok, da se je želja po intervenciji tujih evropejskih vlad splošno izrekla. Te so tudi poslale svoje vojake tija, a politika zvitega Napoleona III. je skoro primorala vojake nazaj poklicati in Napoleonu prosto roko pustiti.

Po večletnem bojevanji premaga francoski general Forey 10. junija 1863 glavno mesto Mejiko in skliče tija zbor velikašev izmed duhovstva in plemstva (vkup 215 mož), ki sklene 10. julija dedno monarhijo vpeljati. Vsled Napoleonega pritiskanja izvolil je ta zbor z 214 glasovi avstrijskega nadvojvodo Maksimilijana za cesarja. 3. oktobra pride mejikanska deputacija v Miramar in mu ponudi krono. Maks popraša svojega brata Franca Jožefa I. in ko ta privoli s pogojem, da se odpove vsem zahtevam do avstrijskega prestola, oznani 9. aprila 1864 mejikanskej deputaciji, da sprejme krono in priseže, da boče vedno za prid njih dežele skrbeti. Na to mu tudi poslanci prisežejo pokorščino v imenu mejikanskega ljudstva. Maks je bil energičnega, podvzetnega značaja. Avstrija bila je premajhna za-nj, njegovo srce je hrepenelo črez njene meje, hotel si je za svoj duh primeren delokrog ustvariti, tako je sprejel mejikansko krono, tako je nastopil opolzlo pot, čeravno nij bilo težko prorokovati, da se mu bode na njej spolnilo.

A Maks je bil previden mož in hotel je že v Evropi vsaj nekoliko za svojo prihodnjo osodo skrbeti. Napoleon, ki je vso to reč napravil, obljubil mu je denarne pomoči v posojilih, in avstrijski cesar mu je dovolil nabrati si 6000 prostovoljcev med državljani. Tudi v Belgiji, domovini njegove soproge, cesarice Charlotte, nabirali so za-nj častno stražo. Tem prostovoljcem so se delale jako zapeljive obljube. Po dokončanej vojski bi imeli dobiti kos zemljišča, kterege bi morali pet let obdelovati in ga v rodovitno spremeniti, potem bi prešlo to zemljišče popolnoma v njih last. Razen tega bi smeli ti naselniki prosto živino, semena i. t. d. uvaževati. V ta namen so mislili nakupiti neobdelana zemljišča v rodovitnej dolini Durango, blizu Jaloppe in Orizabe.

Če pomislimo, da so se Evropejci, ki se neso čutili srečne v svojej domovini, že od najdenja Amerike neizrečeno radi tija preseljevali in se še vedno preseljujejo, priznati moramo, da so take obljube marsikteremu mladencu kri zavrele. Tudi mladih Slovencev se nij manjkalo, ki so hoteli svojo srečo onstran oceana poskusiti in marsikteri je upal, da bode v novej domovini dosegel, kar doma nij mogel, da se mu bode ondi posrečilo, kar se mu tukaj nij hotelo. In zaukal je: „živio naš cesar Maksimiljan!“ ter šel je v Ljubljano ali Trst in se zapisal med mejikanske prostovoljce. Da tem denarja ne manjka in da se pri dobrej volji ohranijo, za to že skrbijo oni, ki je nabira. In če že vsaka nova ideja mogočno na človeška srca deluje, sme se to tem bolje trditi o tistih, ki velik dobiček obetajo.

Nij se nam treba čuditi, če se je dal tudi Vinko med prostovoljce upisati. Ali nij mislil takrat na svojo Reziko, ktero bi moral zapustiti in jo morda še celo za vedno izgubiti?

Mislil je pač, a njegov možki značaj premagal je v tem hipu vse druge misli. Možije, če se tudi udajo slajšim občutkom, če tudi je zamore ljubezen za nekaj časa na določeni kraj navezati, vendar ne bodo nikoli svoje natore zatajili, pri prvej priložnosti zopet ponosno glavo vzdignejo in korakajo dalje, ne da bi se jim mogla zaradi tega nezvestoba ali nestanovitnost očitati. Mož je vstvarjen za delo, trud in napenjanje; njegov duh se ne da omejiti, prosto se vzdiga iz enega kraja v drugi, neomejeno se hoče razprostrirati na vse strani in kjer zadene na meje, preskoči je, ali pa siloma preseče.

In kako je pa Rezika to novico sprijela? Bogme, tudi njo je nekoliko omamila nova slava svoje ljubljene gospode, tudi ona se je čutila nekako osrčeno in ojačeno, ko je slišala pripovedovati o navdušenem zbiranju prostovoljcev, ko se je govorilo, kako mogočen bode priljubljeni nadvojvoda in kako srečna njegova milostljiva gospa zraven njega. Nij se torej veliko zavzela, ko jej je Vinko počasi svoj sklep razložil, ko jej je skušal dokazati, da pametno ravna.

In če jo je hotela žalost obiti zaradi njegove izgube, vedel jo je s tem tolažiti, da kader vojska neha in on obogati, bode morala tudi njegova ljubljena Rezika za njim v Ameriko.

„Jaz da bi šla v Ameriko? — Tega pač ne! Jaz se ne upam na morje še blizu brega ne, nikar pa tako daleč, pravijo, da se mora celi mesec samo po morji voziti. Kako bi jaz to prestala? In bolezní, ki napadejo človeka, ko se po morji vozi? To bi bilo za-me preveč! Rajše ostanem v svojej revnej domovini, kjer sem bila rojena in izrejena in živela bodem tukaj bolj zadovoljna, nego v oddaljenej tujej deželi, sama sredi neznanih in neprijaznih ljudi, ki bi morda še po življenji stregli!“

„Glej no, saj ne bodeš sama, saj te bodem jaz varoval, saj bodem jaz pri tebi. In vzeti hočeva še drugih domačih ljudi seboj, da se nama ne bode tožilo po domovini.“

A vsa taka in enaka ugovarjanja, ki je Vinko s vso svojo izgovorno umetelnostjo delal, da bi Rezikine pomislíke razbil in jo na svojo stran dobil, bila so zastonj; Rezika se nij dala pregovoriti.

Treba je bilo torej drugo sredstvo najti. Vinko je moral obljubiti, da se čez nekaj let, ko si dovolj denarja nabere (saj v Ameriki, v tej zlatapolnej deželi se tako lahko obogati!) zopet v Trst povrne, se ondi kupčije poprime in tako bosta z Reziko srečna in zadovoljna živela.

Vsi ti razlogi in načrti so veljali, dokler nij prišla ura ločitve.

Čas je naglo tekkel in prišel je večer 13. aprila. Drugi dan je bil določen za odhod v Mejiko.

Bilo je že pozno zvečer. V gradu je bilo še vse živo, ljudje so tekali križem, vsak je imel veliko opraviti in ravno zaradi tega se je Rezika lahko izmuznila, nihče nij zapazil njene odsočnosti, nihče nij popraševal po njej.

V najbližnji lopi čakala je Vinka, ki pride slovo jemati. Noč je bila bolj temna, luna se je skrivala za oblake in le maloktero zvezdo moglo je tudi najbistreje oko zapaziti. Rezičke je bilo malo strah, a bila je mirna.

Nij dolgo čakala.

Počasi pride Vinko, ves zamišljen v se, molče jo prime za roko, molče ustane ona in molče gresta dalje.

Še nobeden nij bil besedice spregovoril, ko prideta prav tik morja do velike skale, v katero je držala prostorna jama navzdol. Šlo se je po umetno izsekanih stopnicah v malo širji prostor, ki je bil na jugu odprt in morje je šumelo in pljuskalo svojo vodo prav do znožija tega prostora. Na obeh straneh bile so v skalo vsekane klopi, ki so ponujale človeku svojo podporo, če je hotel nemotjen (razen od morskega šumenja) kaj važnega premišljevali, če je hotel britko ironijo nad svetom izreči.

V ta skalnati hram pelje Vinko Reziko. Nij se mu branila, saj jej je bila ta špranja dobro znana, saj je ondi že večkrat poslušala skrivnostno šumenje morja, ki nikjer tako globoko do srca ne sega, kakor ravno tukaj.

„Tu naju ne bode nihče motil,“ spregovori počasi Vinko, se vsede na klop in potegne Reziko za seboj.

Sedla je tudi ona, naslonila svojo nežno glavico na njegove prsi, mu ovila levo roko okoli vratu in začela na glas ihtiti.

„Vinko, zakaj me hočeš zapustiti, kaj sem ti storila?“

„Potolaži se, draga moja, saj se v kratkem času zopet vrnem in potem te ne zapustim več.“

„Jaz ne morem prestatí brez tebe.“

„Saj tudi jaz ne brez tebe in ravno to naj ti bode najgotovejša zástava, da se skoro, skoro zopet povrnem.“

„Ali ta skoro se bode na celo večnost raztegnil. Saj še enega dne ne morem strpeti brez tebe, kamo-li cele mesece in leta! Od žalosti me bode konec!“

„Saj bodem v mislih vedno pri tebi in kader se bodeš ti na-me spominjala, ne bode ti dolgčas. Kader bodeš v mislih preštevala vse zlate trenutke, ki sva je skupaj užila, bodeš zopet srečna in lažje bodeš prenašala samoto. — Tudi ti hočem prav pogostoma pisati, kakor tudi od tebe poročil pričakujem. Saj pravijo, da celo telegraf drži v Ameriko, gotovo hodijo tudi pisma tja pa sem.“

„Ali pomisli, dragi Vinko, da se ti lahko kaka nesreča pripeti, da te lahko celo ubijejo — ne, ne, tako strašnega si ne smem misliti! Kaj bi jaz sirota počela brez tebe?

„Ne boj se, zlata Rezika, take nevarnosti nij! Mi Evropejci smo vse drugače izurjeni v orožji. Kedar enkrat naš top ustrelji, zbežijo vsi divjaki pred nami. In kaj so njih loki, čeravno pošiljajo strupene puščice, proti našim pušam?“

„Že sama misel, vedeti te v nevarnosti, me mori! Kako hočem biti vesela spominjaje se na te, ko mi lahko vsak trenotek slutinja poreče: „zdaj so ga Indijani ujeli, zdaj ga peljejo na morišče, zdaj je krogla predrila njegove prsi, iz katerih se pocedi rudeča — oh groza!“

„Rezika, saj si bila vedno pametno dekle! Ne muči se s takimi praznimi sanjarijami! — Ali ne veruješ več na vsemogočnega boga? On, ki je najina srca združil, ne more pripustiti, da bi se najini telesi siloma ločili. Njegov angelj me bode varoval na vseh potih in me srečnega ter zdravega nazaj pripeljal!“

„A tudi ti ne pozabi svoje dolžnosti in zgodilo se bode, kar pripoveduješ. — Prav imaš, na vsemogočnega stavim svoje zaupanje, vsaki dan bodem prosila njegovega blagoslova in potolažena bodem.“

„Rezika, ali se me bodeš kaj pogosto spominjala?“

„Kako čudno prašanje! — Ali morem kaj misliti, da bi se tebe ne spominjala?“

„Pa vendar, jaz mislim, ko bodeva tako daleč vsaksebi, bilo bi dobro, da bi vedela, kedaj se drug družega spominja.“

„Dobro, jaz bodem mislila vedno na-te. Vsaki dan o poludne bodem molila za-te, vsaki mesec pojdem nalašč v Trst po novicah iz Mejike popraševati, in vsako leto, dokler se ne povrneš, o da bi se to pač skoro zgodilo! — vsako leto na današnji dan, ob tej uri hočem te na tem mestu pričakovati in za teboj zdihovati!“

„Ali res, Rezika?“

„Prisezam ti!“

„Oh, Rezika, ali sem vreden tolike ljubezni?“

„Sedaj si! A da tudi ostaneš, to naj bode tvoja skrb! Jaz zaupam v te, gorje, če se mi izneveriš!“

„Rezika, kako moreš kaj tacega misliti?“

„Saj ne mislim. Ko bi res mislila na to, bi ne mogla več živeti!“

Čas je tekkel. Prišla je ednajsta ura, prišla je dvanajsta, noč se je začela že proti koncu pomikati, a zaljubljenca bila sta še vedno na svojem mestu. Pustimo ju, ne glejmo njih vročih solz, ne slušajmo njih globokih zdihljajev, obrnimo se v grad, kjer je še nekdo, ki nij šel nocoj spat, čeravno marsikteri tudi v postelji nij mogel očesa zatisniti.

Maks, novi cesar, stal je celo noč premišljeva je v svojem kabinetu. Saj je pa tudi imel veliko premišljevati! Ali nij bilo njegovo početije drzno, ali ga nij njegova fantazija in slaveželjnost preveč varala, ali se nij dal prebitro obetajočim besedam zapeljati, ali nij šel gotovej pogubi nasproti, ali se bode mogel utrditi v tuji zemlji, med tujim, razdraženim in neomikanim ljudstvom, kteremu se s tujo pomočijo in na čelu tujih mečev približuje? Ali bode zamogel prenesti mejikanski ponos potomcev junaškega Montezume tujo vlado, in naj bi bila še tako pomirljiva, še tako nečutljiva, modra in previdna?

Nij čudo, da so se tistemu urivala taka prašanja, kterega se je stvar najbolj tikala, okoli kterega se je vse sukalo, saj so si še celo neudeleženi ljudje taka prašanja stavili. In zlasti v Trstu, kjer je bil Maks tako priljubljen, kjer mu je bilo celo mesto hvaležno za ljubezen in dobrote, ki je od njega prišlo; zlasti v Trstu so se prebivalci neizrečeno pečali z Maksovo prihodnostjo. Mnenje vseh politikov je bilo, da novi cesar ne bode srečen na mejikanskem prestolu, da bi bi bilo dosti bolje za-nj, ko bi Miramara ne zapustil.

In Maksu nij ostalo skrito to mnenje, vedel je dobro, kaj se o njegovej prihodnosti govori; toda slaveželjnost je zmagala enkrat v njem in hotel si je ostati dosleden.

Bilo je krog polunoči, ko je po gradu šum počasi nehoval in večina prebivalcev podala se h kratkemu, a potrebnemu počitku. Maks je odprl okno svoje sobe, bilo mu je presoparno. Zrl je na morje. Noč je bila skoro temna. Na levi mrgolelo je brezštevilo lučic, ki so kazale, da ondi leži tržaško mesto, ktero se je bilo tudi njemu prikupilo. Malo dalje se je povidevala in izginjevala svitla luč tržaškega svetilnika in še dalje pirsanskega.

Kar se mu pozdi, da sliši glase iz morja prihajati. Poslušaj, poslušaj in zares ostudno hripav glas donaša mu sledeče besede na uho:

„Massimilione — Non te fidare!
Torna al castello — Di Miramare!
Quel trono fracido — Di Montezuma,
È nappo gallico — Colmo di spuma!
Il „Timeo Danaos“ — Chi non ricorda?
Sotto la clamide — Trovó la corda —.“

Maks obledi. — Razumel je dobro besede in njih pomen. A ne strah, nego jeza ga je prešinjala. Kedo se mi upa tako sramotno žugati? Ali je pek el odklenil svoje pošasti in je poslal, da se mi posmehujejo? —

Videti hočem. Naj pridejo vse sile nad me, naj se mi vse moči zoperstavijo, vendar jaz hočem zmagati. Jaz hočem svetu pokazati, da teče v meni hrabra kri.

Zrl je še dolgo časa na morje, a njegovo oko nij moglo ničesa zapaziti. Nevoljno je zaprl okno in začel gor pa doli po sobi hoditi.

* * *

14. aprila 1864 odrinil je Maks proti Mejiki. Brezštevilno ljudstvo se je trlo na „Molo S. Carlo,“ da bi zadnjikrat pozdravilo priljubljenega nadvojvodo in mu najvročeje želje na pot izročilo, čeravno je bila večina prepričana, da se ne bodo izpolnile.

Maks se obrne še v Rim po blagoslov, potem pa odjadra dalje črez atlantiški ocean proti Mejiki. 28. maja stopi na suho v mestu Vera Cruz in 12. junija praznuje svoj slavnostni vhod v glavno mesto Mejiko, kjer ga je vse navdušeno sprijelo. Zdelo se je Maksu, da ne bode takih težav, kakor so se mu prorokovale.

(Dalje prih.)

Od kod ima špansko mesto Palos ime. ¹⁾

Španjolska pripovedka.

Poslovenil A. B.

Na andaluškem obrežji, tik portugijske meje, stoji malo mesto, katero ima divno okolico in slovi zaradi neke imenitnosti. To mesto se *Palos de Moquer* ali navadno *Palos* imenuje.

Od tod so odjadrale tri ladjice, s katerimi se je Krištof Kolomb na neznane morske planjave podal, da bi našel nov pot v Indijo, in osobita ta zgodba je temu kraju dala znamenitost. A tam se je tudi nekaj družega prigodilo, kar bi tudi bilo večne pameti vredno, pa nemarnost povestnikov je bila tolika, da je nijeden v svojih spisih ne omenja. Prepriščena je bila torej ustmenemu sporočilu, ki pa vse meša in pokvarja, tako da potem neverni in natenki kritikarji resnične dogodjaje ovrgujejo, ki so ravno tako avtentični, kakor zgodbe Don Juan-a de Tenoria — ali blodnje slavnega Don Quixota dela Mancha.

Palos je bil nekdaj ljudnat kraj, čegar preseljevanja željni prebivalci so se iz raznih krajev Španije in drugod naseljevali. —

V dobi, o której tu pripovedamo, bili so prebivalci tega mesta najboljši ljudje na tem božjem svetu: možki pravični, ženske čiste. Vzlasti je omeniti blaženosti, ki je vladala v družbinah: žene bile so nežni krilateci, a možje pravi svetei. Podtikati se je dalo dobrim ljudem edino to, da so

¹⁾ Vadnica.

nekoliko trmoglavi, akoravno šče dozdej ta napaka nij imela žalostnih posledic. (Mimo gredé omenjamo, da je bilo ondaj mesto Palos brez imena, ime Palos prejelo je pozneje, kakor bode blagovoljni čitatelj kmalu zvedel.)

Cerkovnik glavne cerkve bil je mlad zakonski mož, pohlevnega značaja kakor jagnje, zarad česar tudi sploh „Agnus dei“ imenovan; njegova ravno tako milo-pohlevna soproga imenovala se je pa Paloma.*) Ko je neko nedeljo jutro, katero je imelo za ta zakonski par kakor tudi za njune sosede osodepolno postati, „Agnus dei“ praznično srajco obleči hotel, da bi se v cerkev podal, zagleda velik madež na njej, kar ga precej raztogoti na ljubo ženico. Paloma pa je našla pri iskanji svojo pahaljico zlomljeno in pomandrano na stolu, kjer je „Agnus dei“ ravno preje sedel. To je provzročilo mali prepir med zakonskima; a obema prirojena blagosrčenost in ljubezen razpodila je v kratkem oblake pred razljutjeno nevihto. Pri zajtrku pripetila se je še druga nezgoda, ki je tudi hišni mir kalila. „Agnus dei“ je jutranjo juho neslano dobil, šel je po solnjak na polico in pri tem vrgel Palomino najljubšo posodo na tla, tako, da je na drobne kose razletela.

„A pazi vendar nekoliko bolj!“ rekla je Paloma nevoljna. „Dones že pa tudi vse zdrobiš! Zakaj ne gledaš na to, kar delaš?“

„Bolje bi bilo,“ odgovori on, „da bi ti na to gledala, kar imaš storiti! Kakošna je ta juha! In kakošno je pranje!“

„Madežu in jubi je lahko pomoči, a pahaljica in posoda dasta se samo z novima nadomestiti!“

„Plačati pak jih moram jaz!“

„Te reči ti niso nič žalega storile, ki so bile še povrh darila od mojega kuma!“

„Kum in otrok začenjata mene . . .!“ —

A tudi sedaj je blago srce obeh zakonskih pretečo nevihto pregnalo; eden drugega sta prosila oproščenja, ljubi mir se je spet povrnil in pomagala sta si vzajemno pri oblačenji, da bi se podala iz doma.

Ravno sta bila pripravljena na odhod, ko zagleda Paloma las na suknji svojega moža. — „Vidž, vidž!“ reče dobrikaje se njemu, „tukaj sem ti ravno las snela, ki si ga imel na sebi.“

„Resnično,“ odgovori Agnus dei, opazovaje ga, „ta je od tebe, ker je ženski las.“

„In jaz pravim, da je od tebe, ker je moški las.“

„Moji lasje niso tako dolgi.“

„In moji ne tako kratki.“

„Pa je barva tvojih las.“

*) Golobica.

„Ne, moji so bolj rudečkasti.“

„In moji bolj črnkasti.“

„Kako vendar hočeš utajiti, kar se na oči vidi?“

„I kaj meniš, da sem slep?“

„Veš ti, da si čisto nestrpljiv človek, ti, Agnus dei?“

„Veš ti, da ti bo „„Agnus dei““ priliko dal „„miserere nobis““ pevati, ako ne utihneš?“

„Ti hudoba!“

„Le ti grdoba!“

Uboga Paloma! Bila je šolmesterska hči, a njeni mož je delal ž njo, kakor nje oče z otroki v šoli.

Kmalu potem gre nesrečnica jokaje in vzdihovaje k svojej kumici, gospe nekega ministra pravice ali prav za prav policaju. Ta jo je seveda v varstvo vzela, med tem ko je njeni mož zakristana zagovarjal; razburjenost je vedno naraščala: žena ministra brez „ekscelencije“ ni hotela molčati, dokler ji ni on z debelo pestjo tako zadél, da je smela biti z eno zadovoljna.

Kumica in cerkovnica tečeta zdaj k javnemu pisarju tožit. Žena sodnijskega pisarja se odloči za „pro,“ gospod sodnijski pisar pa za „contra“ in prva je dobila dejanstvene dokaze svoje krivde.

Vse tri tekó k županstvu „alcadio constitucional.“ Prvi rezultat: varstvo in podpora blagorodne gospe županove; drugi rezultat: pogovor in prepir med županovo gospo in gospodom županom; konečni rezultat: število tepenih se pomnoži za eno. Ta prepir vnel je splošni prepir v Palosu: boj ženstva z moštvom, in obča tepežnica žensk.

A vrli Palošani bili so tako spravo- in miroljubni, da so že čez malo dni vse pozabili in je eno celo leto v neskaljenem miru preteklo.

* * *

Na obletnico nesrečnega tepeža zajtrkala sta blagosrčna Paloma in ljubeznjivi „Agnus dei“ v družbi in mislila sta ravno tako malo na lanski prepir kot na lanski sneg. Molčala sta oba; le majhen nasmehljaj ženice dal je možu povod k vprašanju, zakaj smehlja.

„Sej nij nič,“ odgovori ona.

„Pa vendar mora nek vzrok imeti.“

„Ah, otročarija!“

„No povej mi jo, potem se smejiva oba.“

„Ali se še spominjaš, kar se je pred letom dni zgodilo?“

„Oh, res, in kako sem tačas z mojo Palomo ravnal. In vse zarad česa?“

„Zarad enega lasa.“

„Zarad enega malovrednega ženskega lasa.“

„Ne, zarad moškega lasa.“

„Ne, zarad ženskega lasa! nikar ne začenjaj spet stare prigodbe!“

„Ali hočeš šče vedno prav imeti?“

„Mar hočeš reči, da nisem imel prav?“

„Ne, nisi imel prav!“

„Laž!“

„Mo-o-ž!“

„Že-e-na!“

In zarad enega lasa bila sta si spet v laséh in z ubogo Palomo je mož ravnal, kakor je bil vajen s plašči svetnikov in svetnic v cerkvi ravnati, kedar jih je prahu čistil.

Ona zdirja k policajevi ženi, pritožit se. Policaj ponovi prizor preteklega leta; isto tako sodnijski pisar in župan, in vojni vrišč razlega se po vseh hišah, in celo vdove, neveste in mladež udeleži se boja.

Ko so okoličani te čudne dogodbe zvedeli, začeli so sumiti, da Palošani vsako leto enkrat blaznujejo.

Zato sklenejo temu zlu upreti se. Gospodska sosednjega Moguer-a sklene oborožena mir storiti. Ko se na drugo obletnico tepež od hiše do hiše razširja, dospe oddelek kavalarije v mesto in skuša z mečem edinost v hiše vvesti. A resni gospodarji, v izvrševanju svojih pravic motjeni, postavijo se v bran, žene vidé, da se tujei v njih domače stvari vtikajo, pridruže se možem in se upro sovražniku. Moguer-jane je doletela tista osoda, katera vedno posrednika v domačih razporih zadeva: srd, ki je vladal prej med nasprotniki, obrnil se je zdaj na prišlece. Od vseh strani napadani, morali so se tujei srdi in moči umeknoti; Palošani jim niso ene koščice cele pustili; a najlepši in najkrepkejši delež celega tepeža odnesli so njih hrbti. —

Etymologi učé, da je od onega časa brezimno preje mesto dobilo ime Palos,*) kojemu imenu se je pozneje „de Moguér“ pridelo, zarad tepenih posrednikov tega mesteca. Drugi trdé, da je pravo ime mestu „Palos de Mujer“,**) ker so tamo podeljene batine vzlasti krasnemu spolu pripadle; a tretji zagotavljajo, da se imenuje „Pelo de Mujer“,***) ker se je prepir zarad lasa pričel. — Kteri imajo prav, to se še tako malo vé, kakor pri starojezikoslovskem prepiru slovenskih Abcdarjev zaradi onih dveh „kaš.“

*) „Batina.“

Pis.

**) T. j. žena.

Pis.

***) T. j. ženski las.

Pis.

Pisma Zorislavu.

J. Pajk.

I.

Prijatelj! Kterega stanú naj se lotite, hočete od mene zvedeti! Težka zagonetka! Jaz Vam samó toliko svetujem: lotite se onega, k которому čutite v sebi največ telesne in dušne sposobnosti. Ta je revež, ki se mora s prvotnimi načeli svojega poklica brez uspeha boriti. Muzik ne more biti, kdor nima zdravega sluha, in v govornika bode zastoj se silil, kdor nima glasu. In kakov bode vojak, kakov slikar, ki nima zdravega vida? Na telesne sposobnosti ne ozirati se, bila bi velika pomota. Tudi zunanje kretanje ima pri raznih stanovih dosti važnosti. Kakov bi to bil junak, ki švedravo hodi? Slab glumec bi bil, ki ima skrivljene ude. Obče velja: v stanovih, pri katerih se uspeh od občinstva pričakuje, treba lepega in pravilnega života in kretanja; inace se malokedaj (razve pri ženialnih talentih) uspeh doseže.

Tisto velja o dušnih sposobnostih. Kdor se nij v predmet svojega poklica uže za rana privadil in nekoliko zadolbel, tega stane izpolnjevanje stanú silno težko. Odtod toliko polovičarjev in pritlik! Ta hoče tek kometov proračuniti, pa ne vé iz glave niti grošev v krajezarje niti tisočakov v stotake proračuniti! So bodoči jezikoslovci, kojim dela zvezavanja in ločenje stavkov, upotrebljevanje veznikov in postavljanje ločil nepregaznih zaprek. Ta hoče biti prirodoslovec, pa muhe ne zna ločiti od komarja!

Uže v detinskih letih razvijajo se po čudnem uplivu okolnostij sposobnosti, talenti. Kdor nikoli nij zapazil v sebi posebne sposobnosti k temu ali onemu, temu bode tudi silno težavno izbirati si prihodnji stan — prihodnjo srečo in nesrečo. Zato vsakdo nepristranski izpitavaj sam sebe: k čemu imam sposobnosti? v čem je moja moč? To potem močno olegša izbiranje stanov.

Eno pak se meni vidi šče važneje: nagibanje k temu ali onemu stanu. Ta činitelj naj bi bil odločilen! Kedar ima kdo ljubezen k čemu, leže premaga vse zapreke, nego kedar samó zavoljo — kruha dela. Ta je bil precej zanikern v mladosti, pa ko si je izbral stan, k kateremu je imel ljubezen, postal je strasten jega ljubitelj, postal v njem domač in srečen.

Na ljubezen k svojemu stanu polagam jaz večo tego, nego celó na večo sposobnost. Kakor drugod, takó premaga i tu moč ljubezni vse, kar se jej ustavlja. Brez ljubezni k stanu pak bode vsak le — šušmar. —

Prijatelj! Prav imate, kar o velikih naporih slovenske mladeži v visokih šolah pišete. Saj so malokteremu ti potje z rožicami nastlani. Zatajevanja, premagovanja, potrpljenja in mučenja res da slovenski dijak silno mnogo prestane. Ali pogledimo, nij li tudi drugod isto tako? Povsod

dragi moj, bori se mladina s težavami. Koliko pretrpi umetelnik, dokler si osnuje samostalnost! Misliti se ima tu samó na eno: na konec. Iz lahkoživnosti marsikteri odpade in zapusti svoj postavljeni si cilj. Ta je navadno izgubljen. „Z večimi cilji raste i človek!“; ideja: srečno živeti, za svoje, za dom, za narod, za človeštvo delati! — ta mora voditi mladença. „Čas je denar“ — „mladost življenja setev“ — „delo blagoslov“ — „brez truda nij venca“ — vse to so zlate istine, ne morda prazne besede. —

Ako svoje telesne in duševne vzmožnosti skrbno izprašujete, ako se z ljubeznijo udaste svojemu bodočemu stanu, ako vztrajno, nepremekнено motrite na svoj cilj, ako se svojemu delu in nauku ves z dušo in telesom posvetite, ondaj si svobodno izberite kateri god dosegljivi stan: ako Vam ináče sreča ne láže, lahko postanete v njem srečni!

Drobnosti.

M. Vamberger.

Sir Walter Scott bil je eden izmed najdelavnejših in najneutrldjivejših ljudi. Lochard pravi o njem: V nobenaj dobi, v nobenem kraju sveta ne najdeš tako redek primer neumorne delavnosti, kakega nam podaja Walter Scott. Njegova prva skrb bila je, da svoji deci globoko v dušo vcepi nauk, kako je marljivost znamenita za napredek in srečo ljudstva. Ko mu je Charles v šoli bil, pisal mu je: „Sinko moj, ne morem ti dosta živo dopovedati, da je delo tisti zakon, ki nam ga je Bog za vsako stopinjo življenja dal. Nič nij vredno imeti, kar se je brez dela dobilo, vse od tiste trde skorjice hleba, ki jo težák v potu svojega obraza gloje, do tistih nebrojnih zabav, s katerimi si bogatin čas krati.

Bossuet se je uže kot gimnazijec odlikoval na toliko pred svojimi sošolci, da so ga ti, meré na njegovo ime, zvali bos suetus aratro (vol navajen ralu.)

 Uljudno prosimo one gg. naročnike, ki so za ravno preteklo četrtletje ali celó šče za lani naročnino dolžni, naj nam do prihodnje štev. doplačajo, ker se jim drugače list več ne pošlje.

Popravek: Na str. 106 „Zore“ čitaj: „Da mokrega ne zreš očesa!“

 Denašnja „Zora“ ima 4. štev. „Vestnika“ za prilogo.

Izdajatelj i odgovorni urednik: Martin Jelovšek.

Tisk in založba „Narodne tiskarne“ v Mariboru.